

The Critical Analysis of Trends Challenges of Social Work Field Education*

Vesna Šućur Janjetović^{1**} Andrea Rakanović Radonjić^{2***}

¹Department of Social Work, Faculty of Political Sciences,
University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

²Department of Social Work, Faculty of Political Sciences,
University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Abstract

This paper represents a theoretical analysis on Social Work fields through the lenses of critical analysis on organization and implementation of field education/placement of social work students at the School of Social Work, Faculty of Political Sciences, University of Banja Luka. The attempt made had a purpose to present the current concept of Field Education. This Field Education concept was used for the qualitative critical analysis of the social work fields of practice that also represents the fields in which the social work professions should be included.

The current trends and challenges of the social work fields that have a direct impact on the social work students' placement were subjected to the critical analysis, using the methods of content analysis and critical reflection by the responsible lecturers for the Field Education units.

Trying to provide the answer to the main research question: Where to from here, all the results of the critical analysis were presented in this paper.

Key words: critical analysis, social work students' placements, education, trends and challenges.

---

* Corresponding author: vesna.sucur-janjetovic@fpn.unibl.org

** <https://orcid.org/0000-0002-9142-0224>

*** <https://orcid.org/0009-0000-0953-543X>

Please cite as: Šućur Janjetović, V., Rakanović Radonjić, A. (2023): „Kritička analiza trendova i izazova u obrazovanju socijalnih radnika i izvođenju prakse“. *Godišnjak za sociologiju* vol.19(30): 33 – 48

Kritička analiza trendova i izazova u obrazovanju socijalnih radnika i izvođenju prakse

Uvod

Obrazovanje za socijalni rad na Univerzitetu u Banjoj Luci ostvaruje se kroz složene interdisciplinarnе studije neophodne za široko obrazovanje diplomiranih socijalnih radnika. Studenti se osposobljavaju za brojne uloge u različitim djelatnostima socijalnog rada u savremenom društvu. U toku četvorogodišnjeg studija, studenti stiču raznovrsna teorijska i metodološka znanja iz širokog spektra socioloških, pravnih, politikoloških, psiholoških i pedagoških disciplina. Ključno mjesto i posebna pažnja pripada disciplinama iz naučnog polja socijalnog rada, koje su svrstane u tri uže naučne oblasti: Socijalna politika, Teorije i metodologije socijalnog rada i Područja socijalnog rada.

Važan izvor za sticanje znanja i vještina, osim sticanja teorijskog znanja, jeste obavezna praktična nastava, koja se odvija u ustanovama socijalne zaštite, vaspitno-obrazovnim i zdravstvenim ustanovama, organima javne uprave i organizacijama civilnog društva pod budnim okom mentora-praktičara, koji svoje iskustvo i znanja prenose studentima.

Osnovna istraživačka namjera u ovom radu usmjerena je na teorijsku analizu područja djelovanja socijalnog rada, razvoj organizacije i sprovođenja prakse studenata socijalnog rada na Katedri za socijalni rad, Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Banjoj Luci, te kritičku analizu trendova i izazova u obrazovanju socijalnih radnika i izvođenju prakse. Pored teorijskog prikaza aktuelnog stanja, kao poseban cilj ovog istraživanja istaknut je pokušaj odgovora na pitanje: Kuda dalje?

Metodološki okvir i pristup primjenjen u istraživanju i pisanju rada obuhvata kvalitativnu metodu analize sadržaja. U okviru metode analize sadržaja dokumenata koristila se deskriptivna analiza, funkcionalna analiza i faktorska analiza i to u analizi stručne i naučne literature, rezultata ranijih istraživanja i normativne dokumentacije (zakona, propisa i strategija i evidencijske dokumente – elaborati za akreditaciju Katedre za Socijalni rad i silabusi predmeta Praske socijalnog rada i dr.).

Praksa studenata socijalnog rada u razvijenijim zemljama i školama socijalnog rada varira u broju sati provedenih u ustanovi/organizaciji u rasponu od 300 do 800 sati u toku obrazovanja studenata za socijalni rad. U nastojanju da se prate savremeni trendovi, obrazovanje za socijalni rad na Univerzitetu u Banjoj Luci kroz izmjene nastavnog plana i programa zadovoljava Globalne standarde za obrazovanje i trening profesionalnih socijalnih radnika (Global Standards for Education and Training of the Social Work Profession, IFSW, 2020)., kao i standarde Međunarodne asocijacije škola socijalnog rada (IASSW, 2020).

Teorijski okvir provođenja prakse socijalnog rada u različitim područjima djelovanja

U poglavlju koje slijedi biće predstavljena područja u kojima kroz djelatnost socijalnog rada, studenti Katedre za socijalni rad obavljaju praksu u ustanovama i organizacijama koje pružaju socijalne usluge.

Socijalna zaštita

Socijalna zaštita je primarno područje pružanja socijalnih usluga. Socijalna zaštita definisana je Zakonom o socijalnoj zaštiti Republike Srpske („Службени гласник РС“, бр.: 37/12, 90/16, 94/19, 41/20 и 36/22) kao djelatnost kojom se pruža pomoć licima koja se nađu u stanju socijalne potrebe i preduzimaju posebne mjere i radnje radi sprečavanja i otklanjanja posljedica stanja socijalne potrebe (član 2). Socijalna zaštita se definiše i kao organizovana djelatnost usmjerena na suzbijanje i otklanjanje uzroka i posljedica stanja socijalne potrebe u svim sferama društvenog života i rada, i pružanje pomoći građanima i njihovim porodicama kada se nađu u takvom stanju. Osnovni nosioci socijalne zaštite u Republici Srpskoj su lokalne zajednice i Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske (Рақановић Радоњић, 2022). Djelatnost socijalnog rada se u socijalnoj zaštiti sprovodi kroz ustanove socijalne zaštite sa i bez smještaja, od kojih je osnovna ustanova centar za socijalni rad. Neki autori, po ugledu na pristup koji socijalnoj zaštiti imaju evropske institucije, socijalnu zaštitu definišu kao „sve socijalne transfere u jednom društvu, uključujući sve oblike naknada i usluga upućenih ne samo najsiromašnijima, već i onima koji se suočavaju s nepovoljnim životnim prilikama“ (Лепир, 2018: 126). Polazeći od posljednje definicije praksa socijalnog rada u socijalnoj zaštiti odvija se kroz rad sa pojedincima, grupama i rad u zajednici usmjeren na pružanje podrške (kroz ostvarivanje prava i usluga iz socijalne zaštite) za prevazilaženje nepovoljnih životnih situacija i pomoć u postizanju optimalnog funkcionisanja svakog pojedinca i porodice u društvu. Uloga socijalnog radnika u socijalnoj zaštiti je jasna, budući da je riječ o dominantnoj profesiji u socijalnoj zaštiti. Studenti socijalnog rada praksu socijalnog rada obavljaju u ustanovama socijalne zaštite čiji je osnivač Republika (ustanove socijalne zaštite sa smještajem), kao i u ustanovama čiji je osnivač lokalna samouprava. Riječ je o ustanovama koje dominantno peuzimaju ulogu edukativne baze za studente socijalnog rada, te neposredno saraduju u realizaciji nastavnog procesa.

Zdravstveni sistem

Zdravstveni sistem je skup elemenata koji učestvuju u obezbjeđivanju zdravstvene zaštite stanovništva na nekoj teritoriji (Вукмановић, 1994 prema Рақановић Радоњић, 2016). Ovaj sistem najčešće je organizovan na tri nivoa, od kojih je prvi (primarni) nivo kontakta pojedinca i zdravstvenog sistema u kome se pruža primarna zdravstvena zaštita. Sledeća dva nivoa su sekundarni i tercijarni u okviru kojih se pruža i obezbjeđuje specijalistička zaštita. Zdravstveni sistem je područje djelovanja

u kojem je djelatnost socijalnog rada u Republici Srpskoj posljednjih decenija zapostavljena i slabo se razvija. Funkcinisanje zdravstvenog sistema u Republici Srpskoj normativno je određeno Zakonom o zdravstvenoj zaštiti („Службени гласник РС“, бр.: 57/22). Socijalni rad je važan dio formalnog sistema podrške pojedincima koji koriste usluge zdravstvene zaštite, kao i njihovim porodicama, iako se u zdravstvenom sistemu bori da nametne svoju profesionalnu identifikaciju.

Socijalni radnici u zdravstvenom sistemu Republike Srpske su u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti (član 16, stav 5) zdravstveni saradnici, jer pripadaju profesiji koja nije zdravstvenog usmjerenja, ali učestvuje u javnozdravstvenim aktivnostima, dijagnostičkim, terapijskim ili rehabilitacionim aktivnostima.

Osnovna funkcija socijalnog rada u zdravstvenom sistemu ogleda se u uključenosti u liječenje pojedinca, koristeći bio-psiho-socijalni pristup intervencijama i zaštiti, uzimajući u obzir pojedinca u njegovom okruženju (Milić i Laklija, 2019). Istraživanja o socijalnom radu u zdravstvenom sistemu (Ракановић Радоњић, 2016) pokazala su da se socijalni radnici bave nekom od kombinacija sljedećih aktivnosti: Procjenjivanje i prikupljanje podataka o klijentu i njegovom socijalnom okruženju sa ciljem sastavljanja socijalne anamneze, što je prema pokazateljima iz prakse najčešća aktivnost; Tretman ili pružanje različitih oblika intervencija pomoću kojih se pomaže klijentima da bolje razumiju i riješe nastale probleme (uključujući različite individualne i grupne terapijske tehnike koje se u zavisnosti od terapijske orijentacije nazivaju socioterapija, psihoterapija, savjetodavni socijalni rad, grupna terapija, terapija parova, porodična terapija itd.); Rad sa klijentima, odnosno tretman i primjena različitih intervencija; Istraživanje socijalnih uzroka poremećaja, preko mogućih intervencija u lokalnoj zajednici u cilju spriječavanja poremećaja i Podučavanje kao aktivnost u okviru koje jedan broj socijalnih radnika podučava druge osobe (što uključuje i mentorstvo studentima socijalnog rada). Praksa studenata socijalnog rada u sistemu zdravstvene zaštite značajno je manje zastupljena u odnosu na praksu koja se realizuje u drugim sistemima.

Organizacije civilnog društva u oblasti socijalne zaštite

Kada govorimo o organizacijama civilnog društva, prije svega mislimo na udruženja građana i fondacije. Zakon o udruženjima i fondacijama Republike Srpske („Службени гласник РС“, бр.: 52/01; 42/05) uređuje osnivanje, registraciju, unutrašnju organizaciju i prestanak rada udruženja i fondacija. Organizacije civilnog društva ne samo da imaju svoje mjesto u sistemu pružanja socijalnih usluga, već imaju i javnu odgovornost.

Ako socijalne usluge u najširem smislu riječi tumačimo kao „aktivnosti, odnosno stručne postupke institucija, organizacija i službi formiranih radi promocije i ostvarivanja dobrobiti građana“ (Selimović, 2015: 142, prema Перишић, 2016: 348), onda i promjene u formi i sadržaju socijalnih usluga treba da posmatramo kroz sistem koji obuhvata sve aktere obezbjeđivanja socijalne zaštite jednog društva. Civilni sektor postaje sve značajniji faktor u pružanju usluga socijalne zaštite (Жегарац, 1999, Перишић, 2016: 350). Iako imamo nebrojeno definicija organizaci-

ja civilnog društva, Lepir (2009) strukturalno-operativnu definiciju civilnog društva veže za „autonomno područje slobode udruživanja, posredničku strukturalnu ulogu između pojedinca i države, i slobodu udruživanja, čime se omogućava pluralizam identiteta kao pripadnika profesionalnih grupa, potrošača, članova crkvenih zajednica i građana u jednoj osobi“ (Лепир, 2009: 14). Ova definicija nam nudi objašnjenje prirode organizacije i djelovanja civilnog društva, čime se suštinski otvara prostor za pružanje socijalnih usluga usklađenih sa potrebama i specifičnostima zajednica na svim društvenim nivoima.

Savremeno društvo Republike Srpske danas posmatramo i kroz prizmu novih socijalnih rizika i socijalnih potreba. Prema Perišić (2012, 2016), postalo je očigledno da tradicionalni sistemi socijalne zaštite ne mogu garantovati odgovore, a kao posljedicu imamo i kreiranje „kombinovane“ socijalne politike u kojoj civilni sektor ima značajnu ulogu, upravo zbog opredjeljenosti zastupanja decentralizovanog koncepta kroz promovisanje socijalnih usluga (Божован, 2005, u Перишић, 2016: 352). Strategija socijalne uključenosti Republike Srpske 2021–2027 kao prioritet u oblasti socijalne zaštite prepoznaje i definiše sljedeće: saradnju sa nevladinim sektorom, razvoj socijalnih usluga u zajednici i orijentaciju ka deinstitutionalnoj zaštiti, kao i obezbjeđivanje institucionalne podrške razvoju privatnog i nevladinog sektora, te njihova saradnja sa javnim sektorom (str. 48–49). Bez obzira na relativno skromne kapacitete organizacija civilnog društva koje obavljaju djelatnost iz oblasti socijalnog rada u Republici Srpskoj, organizacije koje imaju zaposlene socijalne radnike ostvaruju i saradnju sa Katedrom socijalnog rada kroz različite aktivnosti, uključujući i prijem studenata na praksu socijalnog rada.

Vaspitno-obrazovni sistem

U Republici Srpskoj socijalni radnici prvi put nalaze svoje mjesto u vaspitno-obrazovnim ustanovama nakon usvajanja zakona koji regulišu ovu oblast, 2008. godine. Danas imamo zakone koji predviđaju socijalnog radnika u vaspitno-obrazovnoj ustanovi, pa tako Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju („Службени гласник РС“, бр.: 119/08, 1/12, 79/15, 63/20 и 64/22) u članu 49, stav 3, predviđa da „Stručni saradnici koji rade na poslovima unapređenja socijalne i preventivno-zdravstvene zaštite, ishrane i njege djece su: 1) socijalni radnik, 2) nutricionista – dijetetičar i 3) doktor medicine, specijalista pedijatrije; zatim Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju („Службени гласник РС“, бр.: 81/22) u nedavno usvojenoj novoj verziji, u članu 113, stav 2 definiše stručne saradnike među kojima pod tačkom 4 predviđa socijalne radnike. Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju („Службени гласник РС“, бр.:74/08, 41/18, 92/20) u članu 105, stav 1, definiše da stručne poslove u školi obavljaju radnici stručne službe škole i da stručni saradnici mogu biti: pedagog, psiholog, socijalni radnik i bibliotekar.

Prema Gavrilović, A. i Sućur-Janjetović, V. (2014) socijalni rad ima svoje mjesto u vaspitno-obrazovnim ustanovama jer je to upravo mjesto gdje se društveni fokus stavlja na razvojne procese djece i socijalizaciju. Socijalni radnik zaposlen u vaspitno-obrazovnoj ustanovi neminovno postaje značajna karika u ostvarivanju

saradnje između roditelja/porodice i škole, a u najboljem interesu djeteta. U literaturi možemo naći različite klasifikacije sadržaja socijalnog rada u vaspitno-obrazovnim ustanovama. Postoji visok stepen saglasnosti da „aktivnosti socijalnog radnika uključuju: procjenu, odnose i relacije, komunikaciju, planiranje, implementaciju i evaluaciju“ (Marjorie McQueen Monkman, 1996, prema Гавриловић, А. и Шућур-Јањетовић, В., 2014: 64).

Studenti socijalnog rada Univerziteta u Banjoj Luci svake godine obavljaju praksu u školama u Republici Srpskoj, prije svega u Banjoj Luci gdje i jeste najviše zaposlenih socijalnih radnika. Trend zapošljavanja socijalnih radnika u vaspitno-obrazovnim ustanovama je započeo zadovoljavajuće, uzimajući u obzir da do 2008. godine nije bio prepoznat kao saradnik u školama, međutim, već više od 10 godina primjetna je stagnacija, tj. ne povećava se broj socijalnih radnika zaposlenih u školama. Ovaj broj je svakako najdominantnije prisutan u osnovnim školama, potom srednjim, a najmanje u predškolskim ustanovama Republike Srpske.

Razvoj praktične nastave na studiju za socijalni rad Univerziteta u Banjoj Luci - trendovi razvoja kroz izmjene nastavnog plana i programa

U sklopu Filozofskog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci 2000. godine osnovan je studijski program Socijalni rad, a nakon osnivanja Fakulteta političkih nauka 2009. godine, studijski program Socijalni rad je jedan od četiri studijska programa na ovom fakultetu. Navedeni studijski program jedini u Republici Srpskoj obavlja djelatnost visokoškolskog obrazovanja u naučnom polju socijalnog rada. U organizacionom smislu, studijski program Socijalni rad od 2022. godine, prelazi u formu Katedre za socijalni rad, koja funkcioniše u okviru Fakulteta političkih nauka kao podorganizaciona jedinica (član 2 Pravilnika o organizaciji i radu katedara Univerziteta u Banjoj Luci).

U skladu sa Pravilnikom o naučnim i umjetničkim oblastima, poljima i užim oblastima (Службени гласник РС, бр. 22/2009, 27/2010) Katedra za socijalni rad razvrstana je u naučnu oblast – Društvene nauke, naučno polje – Socijalni rad. Uže naučne oblasti sadržane na Katedri su: Teorija i metodologija socijalnog rada, Socijalna politika i Područja socijalnog rada (Fakultet političkih nauka UNIBL, 2019). Predmeti Praksa socijalnog rada razvrstani su u užu naučnu oblast Teorija i metodologija socijalnog rada.

Od svog osnivanja do danas, Katedra (ranije studijski program) za socijalni rad, u cilju unapređenja obrazovanja za socijalni rad četiri puta je vršila izmjene nastavnog plana i programa. Promjene koje su rađene usklađivane su sa promjenama u djelatnostima socijalnog rada sa ciljem da diplomirani socijalni radnici koji se obrazuju na Fakultetu budu osposobljeni za realizaciju svoje profesionalne uloge, dalje školovanje i usavršavanje i osposobljavanje za istraživanja društvenih pojava u socijalnom radu u cilju unapređenja profesije socijalnog rada.

U izradi nastavnog plana ispoštovani su normativi definisani Pravilima studiranja na prvom ciklusu (UNIBL, 2015, 2020), kao i preporuke date u Uputstvu za izradu i poboljšanje nastavnih planova (UNIBL, 2011). Praksa socijalnog rada

izvodi se u formi obaveznih predmeta na drugoj, trećoj i četvrtoj godini studija, što studentima omogućava obavljanje prakse socijalnog rada na različitim nivoima složenosti tokom tri godine studija.

Kako bi diplomirani socijalni radnici bili pripremljeni za profesionalnu praksu sa pojedincima, porodicama, različitim grupama i zajednicama, na različitim geografskim lokacijama i u različitim kontekstima, prepoznata je potreba za povećanjem broja predmeta prakse. Osnovne izmjene koje su napravljene u nastavnom planu odnose se na povećanje broja predmeta prakse, koje su urađene u programu iz 2016. godine i zadržane u aktuelnom Nastavnom planu i programu iz 2020. godine. Uveden je koncept da se kroz tri godine studija (tri predmeta Praksa socijalnog rada) studenti uvode u praksu socijalnog rada, da bi u sedmom semestru studija, proveli period od mjesec dana u kontinuitetu na poslovima diplomiranog socijalnog radnika u nekoj od institucija, ustanova ili organizacija čija je djelatnost socijalni rad.

Predmet Praksa socijalnog rada 1 sadrži 45 (četrdeset pet) časova, vrednuje se sa 4 (četiri) ECTS boda i odvija se kroz vježbe u (4) četvrtom semestru studija. Ovaj predmet baziran je na praktičnom upoznavanju sistema, posjetama institucijama sistema i gostovanju profesionalaca zaposlenih u praksi socijalnog rada u nastavnom procesu. U okviru ovog predmeta, studenti imaju obavezu da sa odgovornim saradnikom realizuju 10 studijskih posjeta institucijama i organizacijama sistema. Po završetku Prakse socijalnog rada 1 studenti imaju obavezu napisati kritički osvrt na terensku praksu kroz studijske posjete, čime ispunjavaju obaveze studenata predviđene ovim predmetom i stižu uslove za upis predmeta u indeks sa verifikacijom ECTS bodova, bez bročane ocjene (Fakultet političkih nauka UNIBL, 2019: 67).

Predmet Praksa socijalnog rada 2 sadrži 90 (devedeset) časova koji se realizuju kroz volontiranje u samostalno izabranoj organizaciji od strane studenata, te aktivnosti sa nastavnikom i saradnikom u sjedištu Fakulteta. Studenti su obavezni dostaviti potvrdu o volontiranju u trajanju od 65 sati koje je realizovano u periodu od početka studiranja do kraja ljetnjeg semestra (šestog) na trećoj godini studija kada se i realizuje ovaj predmet. Preostalih 25 sati predviđenih silabusom predmeta studenti predstavljaju aktivnosti koje su obavljali u periodu volontiranja. Studenti kroz obavezu vođenja evidencije i svojim zapažanjima o aktivnostima tokom obavljanja prakse socijalnog rada treba da pokažu i sposobnost za prikupljanje informacija iz drugih izvora, a u cilju što detaljnijeg opisivanja lokalne zajednice u kojoj djeluje organizacija u kojoj je volontirao/la. Studenti nakon završenog volontiranja pišu Izvještaj o završenom volontiranju u kome analiziraju svoja stečena iskustva i kontekst u kojem djeluje organizacija u kojoj su volontirali. Ovaj predmet se vrednuje sa 6 ECTS bodova i odvija se u 6 (šestom) semestru studija. Ocjena iz predmeta Praksa socijalnog rada 2 nije brojčana (Fakultet političkih nauka UNIBL, 2019: 102).

Predmet Praksa socijalnog rada 3 sadrži 200 sati, od čega 160 sati praktičnog rada u ustanovama/organizacijama uz mentorstvo diplomiranih socijalnih radnika, a 40 sati koji se odvijaju u sjedištu Fakulteta i izvode ih odgovorni nastavnik i saradnik, što ima za cilj pripremu studenata za obavljanje praktične nastave. O individualnim kontaktima, procesima i iskustvima proizašlim iz prakse razgovara se na redovnim supervizijskim susretima (3 susreta). Praksa socijalnog rada 3 ima za cilj aktiv-

no upoznavanje studenata sa profesionalnom djelatnošću socijalnih radnika. Pored boravka u određenoj ustanovi/organizaciji, studenti tokom ovog perioda, uz pomoć mentora imaju obavezu realizovati tri studijske posjete drugim organizacijama. U toku trajanja prakse, studenti redovno, na propisanom obrascu izvještavaju odgovornog nastavnika i saradnika o procesu prakse na sedmičnom nivou. Po završetku perioda provedenog u institucijama/organizacijama, studenti imaju obavezu dostavljanja Izvještaja o obavljenoj praksi, Izvještaje o realizovanim studijskim posjetama, kao i ovjerenu potvrdu mentora tj. organizacije u kojoj je obavljena praksa. Predmet Praksa socijalnog rada 3 se vrednuje sa 8 ECTS bodova, bez brojčane ocjene i odvija se u 7 (sedmom) semestru studija. Predmet Praksa socijalnog rada 3 uslovljen je. Uslovi za pristupanje Praksi socijalnog rada 3 je upisan sedmi semestar studija i položeni ispiti iz oblasti socijalnog rada iz prethodnih godina studija (Fakultet političkih nauka UNIBL, 2019: 105).

Kritička analiza područja djelovanja socijalnog rada u svrhu prakse studenata socijalnog rada

Kritičku analizu postojećeg stanja u područjima djelovanja socijalnog rada u kojima studenti obavljaju praksu socijalnog rada moramo započeti procesom kritičke refleksije kako bismo bili u stanju „uhvatiti pukotine i procjepe“ koji karakterišu kontradiktornosti savremenog konteksta društva Republike Srpske, profesije socijalnog rada u okviru različitih područja djelovanja, i prakse studenata socijalnog rada. Prema Grej i Veb, (Gray&Webb, 2013c, u: Pease, B., Goldingay, S., Hosken, N., Nipperess, S., 2016: 13) ovakav pristup u jednoj kritičkoj analizi može rasvijetliti prilike za djelovanje kako bi se obezbijedio otpor prema dominantnim diskursima koji predstavljaju kontekst prakse socijalnog rada. Nadalje, Vagner i Je (Wagner and Yee, 2011, y: Pease, B., Goldingay, S., Hosken, N., Nipperess, S., 2016: 13) smatraju da kritička refleksija mora da preispituje i sam socijalni rad, kako bi suštinski istražili uticaj svojih viđenja i promišljanja o praksi socijalnog rada. Koristeći kritički pristup i refleksiju na organizaciju i vođenje prakse studenata socijalnog rada, u različitim sistemima djelovanja, naredni redovi ovog rada ponudiće upravo nalaze kritičke analize postojećih trendova i izazova u obrazovanju socijalnih radnika kroz predmete prakse socijalnog rada. Opšti je trend da ne postoje evidencije o zaposlenim socijalnim radnicima u drugim područjima djelovanja, osim u sistemu socijalne zaštite, te se zastupljenost diplomiranih socijalnih radnika projektuje na osnovu skromnih pojedinačnih istraživačkih podataka.

Refleksija na sistem socijalne zaštite

Sistem socijalne zaštite u Republici Srpskoj funkcioniše kroz mrežu ustanova i institucija preko kojih se realizuje socijalna zaštita stanovništva pod zakonom propisanim uslovima. Dominantna djelatnost u sistemu socijalne zaštite je socijalni rad, iako se kroz sistem provodi i porodično-pravna zaštita djece i porodice. Osnovna ustanova ovog sistema je centar za socijalni rad, koji je u Republici Srpskoj osnovan u 63 lokalne zajednice (kao centri ili službe socijalne zaštite, u zavisnosti od

veliĉine i potreba lokalne zajednice). Prema podacima nadležnog Ministarstva, broj stručnih radnika u svim centrima za socijalni rad u Republici Srpskoj iznosi 427, od ĉega je najveći broj diplomiranih socijalnih radnika, njih 162, nakon ĉega slijede diplomirani pravnici sa 98 u ukupnoj populaciji stručnih radnika, te psiholozi, njih 63 (Ракановић Радоњић, 2022). Drugih stručnih radnika (profili koji su definisani Zakonom o socijalnoj zaštiti kao profesije koje obavljaju stručni rad) u centrima za socijalni rad) ukupno ima 104. Evidencije koje vodi nadležno Ministarstvo pokazale su da poslove stručnih radnika obavljaju i stručni profili koji nisu definisani kao stručni radnici, što govori u prilog tezi da stručni rad u socijalnoj zaštiti obavljaju osobe koje nisu kvalifikovane za rad u ovoj oblasti. Izmjene zakona o socijalnoj zaštiti (ĉlan 87) iz 2016. godine, za koje struka procjenjuje da su političke prirode i štetne po krajnje korisnike usluga sistema socijalne zaštite, omogućile su da stručni profil diplomirani ekonomista bude jedan od profila koji može biti menadžer/direktor centara za socijalni rad, što je dovelo do „poplave” ekonomista u socijalnoj zaštiti i vođenja osnovnih ustanova socijalne zaštite u skladu sa ekonomskim principima, što ne može biti osnovno načelo u ovoj oblasti. Ukoliko se uzme u obzir omjer socijalnih radnika u socijalnoj zaštiti u odnosu na druge stručne profile (37% : 63% u korist ostalih stručnih profila) može se zaključiti da socijalni radnici nisu dominantna profesija u socijalnoj zaštiti. Pored ove poražavajuće činjenice, posebno alarmantan podatak je da u ne malom broju sluĉajeva u Republici Srpskoj (u manjim lokalnim zajednicama) nije zaposlen stručni profil diplomirani socijalni radnik. Sama ova činjenica postavlja pitanje na koji naĉin i pod kojim uslovima je osnovan centar za socijalni rad koji nema zaposlenog socijalnog radnika?

Iako dominantni partneri u provođenju prakse za studente socijalnog rada, centri za socijalni rad u najvećem broju lokalnih zajednica imaju ograniĉene stručne kapacitete, što se ĉesto oĉituje u opterećenosti mentora (pored redovnih poslova jedan mentor vodi dva studenta na praksi). Kao podršku mentorima, Katedra za socijalni rad u saradnji sa Udruženjem socijalnih radnika Republike Srpske organizuje i provodi edukacije za mentore studentske prakse. Procijenjeno je da je adekvatan mehanizam uzajamne podrške kreiranje i potpisivanje memoranduma o saradnji sa svakom pojedinaĉnom ustanovom socijalne zaštite u sistemu, u kome su definisani benefiti i obaveze ustanova i Katedre za socijalni rad. Na ovaj naĉin Katedra za socijalni rad stimuliše saradnju sa diplomiranim socijalnim radnicima iz sistema, a sve u cilju povezivanja teorije i prakse socijalnog rada.

Kritička refleksija na zdravstveni sistem kao područje djelovanja socijalnog rada

Zdravstveni sistem kao područje djelovanja socijalnog rada ima širok djiapazon mogućnosti pružanja socijalnih usluga koje su usmjerene na socijalnu komponentu zdravlja. Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) je još 1948. godine, u svom Statutu definisala zdravlje kao stanje potpunog fiziĉkog, psihiĉkog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsustvo bolesti i oronulosti. „Pozitivno zdravlje” je termin kojim se oznaĉava složeni meĉusobni odnos fiziĉkog, psihiĉkog i socijalnog aspekta

funkcionisanja čovjeka, pod kojim se podrazumijeva fizičko i psihičko funkcionisanje i socijalna prilagođenost (Ракановић Радоњић, 2016). Kritička promišljanja o definiciji zdravlja sveprisutna su u novom milenijumu. U dijelu definicije koja se odnosi na socijalno blagostanje može se identifikovati nekoliko dimenzija zdravlja (Matcheld at all, 2011): sposobnost pojedinca da ispuni svoj potencijal i obaveze, da u najvećoj mjeri upravlja svojim životom uprkos zdravstvenom stanju i sposobnost da učestvuje u društvenim aktivnostima uključujući i rad. Dakle, uloga socijalnog rada u postizanju zdravlja je uspostavljanje dinamičke ravnoteže između mogućnosti i ograničenja, uzimajući u obzir i spoljašnje faktore kao što su društveni i danas sve prisutniji ekološki izazovi. Uspješnim prilagođavanjem na bolest, pojedinci su sposobni da rade ili da učestvuju u različitim društvenim aktivnostima i da se osjećaju funkcionalno zdravo uprkos određenim ograničenjima. Ukoliko posmatramo zdravlje kao dimenziju koja se ne obezbeđuje isključivo u zdravstvenom sistemu, tj. u savremenom poimanju definicije zdravlja, možemo zaključiti da je spona između socijalnog rada i zdravstvene zaštite neraskidiva.

Socijalni rad u zdravstvenom sistemu u fokusu ima relacije pojedinca/pacijenta i njegovog okruženja (egzogene faktore zdravlja). Kako je ranije navedeno, socijalni radnici u zdravstvenom sistemu su potreban kadar, ali ne osnovni, već sporedni, normativno definisan kao saradnički kadar, što nas navodi na zaključak da se socijalni rad u zdravstvenom sistemu posmatra kao saradnička profesija, i vrlo često marginalizovana profesija. Zbog navedenog, neophodno je osiguranje zdravlja pojedinca, metodološki posmatrati kroz „dvostruki diskurs” koji ravnopravno uključuje prirodno-naučni i socijalni diskurs (Станчић, 2002, prema Ракановић Радоњић, 2016). Logično se nameće pitanje: Koliko je socijalni diskurs zastupljen i daje doprinos obezbeđivanju zdravlja stanovništva u zdravstvenom sistemu u Republici Srpskoj? Ranija istraživanja, koja su veoma skromna, o socijalnom radu u zdravstvenom sistemu (Ракановић Радоњић, 2016), pokazala su da postoji skromna zastupljenost socijalnog rada i zaposlenih diplomiranih socijalnih radnika u ovom sistemu. Riječ je o svega nekoliko ustanova zdravstvene zaštite sekundarnog i tercijarnog nivoa koje imaju zaposlene diplomirane socijalne radnike. Nešto veća zastupljenost socijalnog rada je u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, u okviru brige o mentalnom zdravlju stanovništva. Uslov za osnivanje Centara za mentalno zdravlje je postojanje multidisciplinarnog stručnog tima koji uključuje i diplomiranog socijalnog radnika. Zbog navedenog, realno je očekivanje da u sistemu svi centri za mentalno zdravlje imaju zaposlenog socijalnog radnika, što nije slučaj u praksi. Posebna pažnja treba se posvetiti brizi o mentalnom zdravlju uzimajući u obzir rastući broj osoba kojima je potrebna zaštita mentalnog zdravlja nakon pandemije korona virusa. Posljednji podaci Svjetske zdravstvene organizacije (WHO, 2022), govore u prilog ovoj činjenici, jer je Evropska regija označena kao posebno pogođena ovim problemom zbog dugotrajne socijalne izolacije i posljedica same bolesti na mentalno zdravlje pojedinca.

Socijalni rad u zdravstvenom sistemu Republike Srpske ima inferioran položaj u odnosu na druge djelatnosti, te ne pokazuje inicijativu za razvoj, što se očituje u stagnaciji broja socijalnih radnika u zdravstvenom sistemu, kao i izostanku razvoja socijalnih usluga koje se u okviru ovog sistema pružaju.

Uočavajući potrebu da se socijalni rad u zdravstvenom sistemu u Republici Srpskoj razvija, u obrazovanje za socijalne radnike na Univerzitetu u Banjoj Luci Katedra je od 2019/20. akademske godine uvela izborni predmet Socijalni rad u zdravstvenom sistemu, kako bi studenti socijalnog rada bili spremni za rad u ovom području djelovanja.

Kritička refleksija na organizacije civilnog društva

Organizacije civilnog društva danas nedvojbeno predstavljaju značajnog partnera u pružanju socijalnih usluga u svim društvima, pa tako i u Republici Srpskoj. U literaturi možemo prepoznati saglasnost mnogih autora da bez obzira na ne tako davne početke rada različitih organizacija civilnog društva u Republici Srpskoj (1990-ih godina prošlog vijeka, sa ogromnim porastom broja nacionalnih i međunarodnih nevladinih organizacija neposredno nakon rata u bivšoj Jugoslaviji), vidljivo je da su ipak neke organizacije još uvijek prisutne i daju veliki doprinos u oblastima djelovanja i pružanju socijalnih usluga, bez obzira na sve izazove sa kojima se susreću, u prvom redu finansijskim. Saglasni smo i sa nalazima Lj. Lepira (2009) koji naglašava potrebu za izgradnjom i definisanjem standarda, kriterijuma i normativa koji bi se odnosili na pružanje socijalnih usluga, jer ovakav pristup jedino može da dovede do prijeko potrebne profesionalizacije organizacija civilnog društva. Isti autor tvrdi da „standardizacija omogućava filtriranje kvalitetnih organizacija od onih koje to nisu“ (Лепир, 2009: 32). Ovaj proces je u Republici Srpskoj započeo donošenjem Strategije socijalne uključenosti Republike Srpske 2021–2027, koja predviđa osnaživanje saradnje sa organizacijama civilnog društva, kao i pružanje podrške. Sa aspekta odgovornosti za organizovanje i sprovođenje prakse studenata socijalnog rada, svakako treba pozdraviti ovakve inicijative. Međutim, kritički reflektujući na kontekst organizacije prakse studenata socijalnog rada u organizacijama civilnog društva, može samo da se konstatuje da je nesrazmjerno mali broj organizacija civilnog društva koje zapošljavaju socijalne radnike, u odnosu na broj organizacija koje se bave djelatnostima koje uključuju i pružanje socijalnih usluga. Pored navedenog, sistemski organizovana saradnja između Fakulteta političkih nauka u Banjoj Luci i organizacija civilnog društva postoji samo uz podršku dva mehanizma: postojanje potpisanih Memoranduma o saradnji (koji formalno-pravno ne garantuju saradnju) i lični kontakti orgovornih nastavnika i socijalni kapital koji obezbjeđuju studentima socijalnog rada obavljanje prakse u organizacijama civilnog društva. Bez obzira na iznesene činjenice, ovi rezultati se mogu posmatrati kao postojanje plodnog tla za razvijanje organizacija civilnog društva i saradnje sa Katedrom socijalnog rada. U tom duhu Katedra za socijalni rad uvodi 2008. godine predmet Civilni sektor i socijalni rad (u statusu izbornog predmeta) kako bi jedan dio diplomiranih socijalnih radnika bio spreman za obavljanje djelatnosti socijalnog rada u organizacijama civilnog društva.

Kritička refleksija na vaspitno-obrazovni sistem

Vaspitno-obrazovne ustanove u svojoj organizaciji (formalno-pravno) predviđaju postojanje stručne službe. Sa aspekta kritičke analize socijalnog rada kao naučne i praktično aplikativne discipline, danas je gotovo nezamisliv socijalni rad bez holistič-

kog pristupa korisniku/klijentu, a holistički pristup podrazumijeva timski rad. Socijalni rad u vaspitno-obrazovnim ustanovama predstavlja sastavni dio rada stručne službe, i kao takav, školski socijalni radnik predstavlja ravnopravnog člana stručnog tima škola, zaduženog za oblast socijalnog rada i socijalne zaštite. Imajući u vidu činjenicu da je socijalni rad najmlađa profesija po svom prisustvu u vaspitno-obrazovnom sistemu Republike Srpske, te da se praksa školskog socijalnog rada suočava sa mnogim problemima prilikom ispunjavanja zadataka i ciljeva školskog socijalnog rada, kritička analiza podrazumijeva i traženje odgovora na značajna pitanja koja se odnose na položaj školskog socijalnog radnika u stručnim službama škola, njegovu ulogu u sistemu obrazovanja, kao i odgovore na pitanja vezana za timski (interdisciplinarni) rad u školama. Za profesionalnu praksu školskog socijalnog rada veoma je važno poštovanje standarda prakse socijalnog rada, uključujući i standarde školskog socijalnog rada kao uže definisanih standarda. Ove standarde, najčešće propisuju strukovna udruženja organizovana na nivou države. S obzirom da Republika Srpska nema propisane strukovne standarde socijalnog rada za oblasti djelovanja, diplomirani socijalni radnik u školi može da se osloni na standarde koji su jasno definisani u drugim državama u kojima školski socijalni radnik djeluje više od 100 godina. Tako, u Sjedinjenim Američkim Državama, standarde je propisala Nacionalna asocijacija socijalnog rada (NASW) i oni predstavljaju standarde prakse, profesionalne pripreme i razvoja kojima se definiše potrebna obuka za praksu školskih socijalnih radnika. U pokušaju da se obezbijedi i ovaj značajan segment rada socijalnog radnika u vaspitno-obrazovnim ustanovama, Gavrilović, A., Šučur-Janjetović, V., Lepir, Lj. (2016) izdali su publikaciju *U susret standardima socijalnog rada u osnovnim školama*, čiji je izdavač Fakultet političkih nauka Univerziteta u Banjoj Luci, te na taj način doprinijeli razvoju profesije socijalnog rada u vaspitno-obrazovnom sistemu. Ostaje svakako potreba za kontinuiranim obrazovanjem socijalnih radnika za rad u ovoj oblasti, prije svega zbog činjenice da predmet Socijalni rad u školi, koji se izučava u okviru osnovnih studija (prvog ciklusa) socijalnog rada u statusu izbornog predmeta, ne može da bude i garant da su svi diplomirani radnici obučeni i posjeduju znanja za specifičnu oblast socijalnog rada u vaspitno-obrazovnim ustanovama.

Zaključna razmatranja

Nakon predstavljenih rezultata i kritičke analize trendova i izazova obrazovanja socijalnih radnika, nameće se vrlo jednostavno pitanje koje ujedno predstavlja i izazov za jasno trasiranje pravaca razvoja prakse studenata socijalnog rada. Dakle, postavlja se logično pitanje: Kuda dalje?

Katedra za socijalni rad kontinuirano radi na unapređenju prakse za studente. Izmjene u načinu realizacije predmeta, povećanje broja sati i uvođenje novih predmeta prakse su samo neki od pokazatelja razvoja. Uvođenjem novih izbornih predmeta u Nastavni plan i program dodatno učvršćuje poveznicu između nauke i prakse, dajući širi teorijski okvir za svaki od gorepomenutih područja djelovanja socijalnog rada.

Za navedena područja djelovanja prakse socijalnog rada potrebno je izraditi standarde, poput pomenutih za vaspitno-obrazovni sistem. Činjenica da ne postoje usvojeni profesionalni standardi socijalnog rada u Republici Srpskoj, opterećuje područja djelovanja kao što su zdravstveni sistem i organizacije civilnog društva, iako njihovo postojanje ne garantuje pozitivne promjene u trendu zapošljavanja socijalnih radnika u ovim područjima djelovanja, kao ni unapređenje pozicije profesije socijalnog rada i pružanje socijalnih usluga. Navedeno se jasno uočava na primjeru (ne)zapošljavanja socijalnih radnika u školama.

Potrebno je dodatno istražiti uzroke stagnacije broja zaposlenih socijalnih radnika, jer se eventualna neinicijativnost profesionalaca ne može posmatrati kao jedini uzrok. S druge strane, insistiranje na uvođenju profesionalnih standarda u matičnu oblast, a potom i u različita područja djelovanja, može značajnije uticati na sklanjanje profesije socijalnog rada sa margina profesionalnog djelovanja. Značajan doprinos može imati i sveobuhvatna promocija profesije socijalnog rada jer i dalje stoji činjenica da drugi profesionalci iz oblasti takozvanih „pomažućih profesija”, nemaju jasnu sliku o dijapazonu doprinosa socijalnog rada u društvenom odgovoru na evidentno rastuće i sve složenije socijalne probleme. Stoga ne čudi što opšta javnost nema uvid u značaj i doprinos socijalnog rada kao profesije. Teško je objasniti marginalizovanost profesije u nekim od područja djelovanja u kojima je socijalni rad kao djelatnost prisutna godinama unazad, prije svega u sistemu zdravstvene zaštite, imajući u vidu da sistem zdravstvene i socijalne zaštite uređuje zajedničko nadležno ministarstvo (Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske). Poseban izazov je izvršiti „proboj” u sisteme u kojima je socijalni rad potpuna nepoznanica, budući da je sasvim malo sluha za mogućnosti socijalnog rada u sistemima koji imaju povezanost (kroz zajedničke nadležne institucije i zajedničke ciljeve, kao što je slučaj sa socijalnim radom i zdravstvenim sistemom).

Prvi korak koji može dati doprinos rješavanju nekih od pomenutih izazova je osnivanje strukovnog udruženja, što je i učinjeno 2019. godine. Promovisanje socijalnog rada i zastupanje interesa profesije su jedne od ključnih aktivnosti Udruženja socijalnih radnika Republike Srpske. Ovo bi trebalo imati direktan uticaj na pozitivne trendove zapošljavanja socijalnih radnika, a implicitno i na praksu studenata socijalnog rada. Očekujemo da će se jasno definisani pravci djelovanja iznjedriti tokom sastanka sa diplomiranim socijalnim radnicima – mentorima studentske prakse u okviru nadolazeće edukacije mentora, koja se sprovodi u saradnji sa Udruženjem socijalnih radnika Republike Srpske. Katedra za socijalni rad u narednom periodu ovo planira kao kontinuiranu aktivnost.

Na ovom putu, najavljeno osnivanje Zavoda za socijalnu zaštitu moglo bi doprinjeti boljem razumijevanju profesije od strane intersektorskih partnera i adekvatnijem sagledavanju i rješavanju postojećih izazova prakse socijalnog rada.

Sve navedeno, obavezuje nas na podsticanje dodatnih istraživanja svih elemenata prakse studenata socijalnog rada definisanih silabusom predmeta, uključujući i potrebe svih aktera studentske prakse (ustanove/organizacije, mentori zaposleni u različitim sistemima, studenti) i usklađivanje budućih aktivnosti na osnovu dobijenih pokazatelja.

Literatura

- Global Standards for Education and Training of the Social Work Profession, IFSW, 2020.
- Lepir, Lj. (2009). *Procjena potreba za daljnju profesionalizaciju NVO-a i standardizaciju njihovih usluga*, u: Jačanje kapaciteta nevladinih organizacija. Nezavisni biro za humanitarna pitanja – IBHI. TDP d.o.o. Sarajevo.
- Matcheld, H., Knotterus, A., Green, L., Horst, H., Jadad, A., Kromhout, D., Leonard, B., Lorig, K., Loureiro, M., Meer, J., Schnabel, P., Smith, R., Weel, C. & Smid, H. (2011), How should we define health? - Analysis, in *BMJ* 2011.243:d4163, <https://doi:10.1136/bmj.d4163>.
- Milić, M. i Laklija, M. (2019). Socijalni rad u zdravstvu – pogled iz kuta socijalnih radnika zaposlenih u bolnicama, u *JAHN*, Vol.10, No.19: 9–32.
- Pease, B., Goldingay, S., Hosken, N., Nipperess, S., (2016): *Doing Critical Social Work*, Griffin Press. Australia.
- Perišić, N. (2012). *Socijalna sigurnost između države i tržišta – doktorska disertacija*. Beograd: Fakultet političkih nauka.
- Гавриловић, А. (2005). *Социјална политика*. Бањалука: Универзитет у Бањој Луци Филозофски факултет.
- Гавриловић, А., Шућур-Јањетовић, В. (2014): *Социјални рад у васпитно-образовним установама*; Факултет политичких наука Бања Лука, Графид.
- Гавриловић, А., Шућур-Јањетовић, В., Лепир, Љ. (2016): *У сусрет стандардима социјалног рада у основним школама*, Универзитет у Бањој Луци, Факултет политичких наука: Министарство просвјете и културе Републике Српске, Графомарк.
- Гавриловић, А., Југовић, А., Лепир, Љ. (2013): *Социјални рад у школи – теоријско методолошке основе*, Факултет политичких наука Бања Лука; Графомарк.
- Елаборат о оправданости иновирња студијског програма социјалног рада* (2019). Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци.
- Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС“, бр.:81/22).
- Закон о предшколском васпитању и образовању („Службени гласник РС“, бр.:119/08, 1/12, 79/15, 63/20 и 64/22).
- Закон о социјалној заштити Републике Српске, „Службени гласник Републике Српске“, бр.:37/12, 90/16, 94/19, 41/20 и 36/22.
- Закон о средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС“, бр.:74/08, 41/18, 92/20).
- Законом о здравственој заштити Републике Српске, „Службени гласник РС“, бр.: 57/22).

- Лепир, Љ. (2018). *Планирање социјалне заштите старих*. Бањалука: Универзитет у Бањој Луци, Факултет политичких наука.
- Правилник о научним и умјетничким областима, пољима и ужим областима, „Службени гласник Републике Српске“, бр.: 22/09, 27/10.
- Ракановић Радоњић, А. (2016). Социјални рад у системима здравствене заштите. Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, Пилитеа, 11, 219–236.
- Ракановић Радоњић, А. (2022). *Карактеристике и развој хранитељства у Републици Српској*. Докторска дисертација. Бањалука: Универзитет у Бањалуци, Факултет политичких наука, Студијски програм Социјални рад.
- Сенат Универзитета у Бања Луци (2015, 2020 и 2022), *Правила студирања на I и II циклусу академских студија* [online] Приступљено 09. новембра 2022. <https://unibl.org/uploads/files/strane/pravila/2022/Pravila-studiranja-na-I-i-II-ciklusu-akademskih-studija.pdf>
- Сенат Универзитета у Бања Луци (2022), *Правилник о организацији и раду Катедре Универзитета у Бања Луци* [online] Преузето 09. новембра 2022. са <https://unibl.org/uploads/files/strane/pravilnici/2022/Pravilnik-o-organizaciji-i-radu-katedri-Univerziteta-u-Banjoj-Luci.pdf>.
- Стратегија социјалне укључености Републике Српске 2021-2027, Бања Лука, 2020.
- Универзитет у Бања Луци (2011), *Упутство за израду и побољшање студијских програма* [online] Преузето 10. новембра 2022. са https://unibl.org/uploads/files/strane/zakoni_i_interni_propisi/2017/11.Uputstvo-za-izradu-i-poboljsanje-SP.pdf

Кориштени интернет извори:

- <https://www.ifsw.org/global-standards-for-social-work-education-and-training> [Приступљено 09. новембра 2022]
- http://cdn.ifsw.org/assets/ifsw_65044-3.pdf [Приступљено 09. новембра 2022]
- <https://www.unibl.org> [Приступљено 09. новембра 2022]
- <https://www.who.int> [Приступљено 12. новембра 2022]

Kritička analiza trendova i izazova u obrazovanju socijalnih radnika i izvođenju prakse

Vesna Šućur-Janjetović¹, Andrea Rakanović Radonjić²

¹Katedra za socijalni rad, Fakultet političkih nauka,
Univerzitet u Banjoj Luci, Bosna i Hercegovina

²Katedra za socijalni rad, Fakultet političkih nauka,
Univerzitet u Banjoj Luci, Bosna i Hercegovina

Apstrakt

Ovaj rad predstavlja teorijsku analizu područja djelovanja socijalnog rada kroz prizmu organizovanja i sprovođenja prakse studenata socijalnog rada na Katedri za socijalni rad Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Banjoj Luci. Učinjen je pokušaj da se predstavi koncept prakse socijalnog rada u aktuelnom nastavnom planu i programu. Koncept izvođenja prakse socijalnog rada na Katedri za socijalni rad poslužio je za kvalitativnu kritičku analizu područja izvođenja prakse, koja predstavljaju i područja u kojima djelatnost socijalnog rada treba biti zastupljena.

Kritička analiza trendova i izazova područja djelovanja socijalnog rada u svrhu prakse studenata socijalnog rada izvedena je koristeći se metodom analize sadržaja dokumenata i kritičkom refleksijom odgovornih nastavnika na predmetima prakse socijalnog rada.

U radu su predstavljeni rezultati kritičke analize, kroz pokušaj da se odgovori na pitanje: kuda dalje, što je i bio osnovni istraživački zadatak.

Ključne riječi: *kritička analiza, područja prakse, praksa studenata socijalnog rada, obrazovanje, trendovi i izazovi.*

RECEIVED: 14.11.2022.

REVISION RECEIVED: 22.12.2022.

ACCEPTED: 23.12.2022.

vesna.sucur-janjetovic@fpn.unibl.org

andrea.rakanovic-radonjic@fpn.unibl.org